

ANONİM ORTAKLIKTA PAY ÜZERİNDE İNTİFA HAKKI SAHİBİNİN OY HAKKI VE OY HAKKINA BAĞLI DİĞER HAKLAR

*Prof.Dr. Ayşe Nur BERZEK**

I- İNTİFA HAKKI KAVRAMI

1. Genel olarak hak sahibine bir şey üzerinde belirli bir yararlanma imkanı sağlayan, aynı hak olan irtifak hakkının alt türünü teşkil eden intifa hakkı, bir şey üzerinde tam bir yararlanma yetkisi sağlayan haktır. Esasen malike ait olan tasarruf imkanı irtifak hakkı tesis edilmesiyle birlikte intifa hakkı sahibine geçer. Böylece malikin mülkten yararlanma ve fiili tasarruf hakkı sona erer. İntifa hakkı sahibi, mülkiyet konusu şeyi kullanır; yararlanır, semerelerini toplar. İntifa hakkı süresinde, malikin o şeyi kullanma ve yararlanma hakkı donmuş, çıplak mülkiyet uhdesinde kalmıştır (Aybay, A. A/Hatemi H. , Eşya Hukuku Dersleri, İst. 1996, 176 vd.).

2. İntifa hakkı MK. m. 794-822’de düzenlenmiş, MK. m. 794’de “intifa hakkı, bir başkasına ait maldan istifade etmek” hakkı olarak tanımlanmıştır.

Yine, MK. m. 803/1’de, intifa hakkı sahibinin hakkın konusu olan malı zilyetliğinde bulundurma, yönetme, kullanma ve yararlanma yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.

Diğer bir anlatımla intifa hakkı, hak sahibine şey üzerinde geniş bir yararlanma imkanı sağlamaktadır.

3. Üzerinde; intifa hakkının tanındığı nesne, kıymetli evrak (hisse senetleri gibi) olabilir. Zaten TK. m. 477’de pay senetleri üzerinde kanundan doğan intifa hakkı düzenlenmiştir. Pay üzerinde MK hükümleri gereği akdi intifa hakkı da oluşturulabilir. Pay üzerinde intifa hakkının kurulabilmesi için pay senedine (kıymetli evrak) bağlanması şart değildir. Çıplak payın da intifa hakkına konu olması mümkündür (İmregün O. , Anonim Ortaklıklar, İst. 1989, 372; Tekinalp Ü. (Poroy R. /Çamoğlu E.) Ortaklıklar Hukuku, İst. , 1997, 575; Kendigelen A. , Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İst. 1994, 69).

* Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi.

4. Belirtelim ki, TK. m. 402, 403 uyarınca, ihdas edilen intifa senetleri ile pay (veya pay senetleri) üzerinde yaratılan intifa hakkı farklı kavramlardır. Zira, TK. m. 402, 403 uyarınca çıkarılan intifa senetleri, ortaklıklar ile intifa senedi sahipleri arasında yapılan bir sözleşmeye dayanmakta, bu kişilere tanınan kâr payı, tasfiye artığından yararlanma gibi haklar tüm pay sahiplerinin haklarını sınırlandırmaktadır. Hatta intifa senedi sahipleri yeni pay alma hakkını kullanarak malik durumuna geçebilmektedir. Buna karşın, pay üzerinde ihdas edilen intifa hakkı, biri senedin asıl maliki, diğeri de senet üzerinde intifa hakkına sahip olan kişi üzere iki kişinin varlığını zorunlu kılarak hakkın kurulmasını TK ve MK'ndaki hükümlere tabi tutmaktadır (Teoman, Ö. , Anonim Ortaklıkta İntifa Senetleri, İst. , 1978, 57-59).

Pay üzerindeki intifa hakkı kavramı ile, intifa senetlerinin asıl farkı TK. 360/4'de düzenlendiği üzere, intifa hakkı sahibinin oy kullanma, bilgi alma, iptal davası açabilme, kâr payı alma haklarına sahip olması, intifa senedi sahiplerinin oy kullanma hakkı gibi yönetime katılmaya dair haklarının mevcut olmaması noktasında görülmektedir.

II. İNTİFA HAKKI SAHİBİNİN HAKLARI

Geniş anlamda, intifa hakkı sahibinin hakları ele alındığında bu haklar malvarlığı hakları ve yönetime katılma hakları olarak ayırma tabi tutulabilir.

İntifa hakkı sahibinin malvarlığı hakları, intifa hakkının hukuki niteliğinden doğan yararlanma hakkından doğmaktadır (MK. m. 803/1). Dolayısıyla, intifa konusu paya düşen kâr payı, hukuki semereler (faiz ve diğer periyodik gelirler) intifa hakkı sahibine aittir.

İntifa hakkı sahibinin yönetime katılma hakları; oy hakkı (TK. m. 360/4) ve oy hakkının uzantısı olarak iptal davası açma hakkı (TK. m. 381), genel kurul toplantısına katılma hakkı (TK m. 360), bilgi alma ve denetleme hakkı (TK. m. 362, 363) olarak sayılabilir. (Kendigelen, 203 vd.). Burada intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve oy hakkına bağlı olarak genel kurula katılma hakkı, iptal davası açma hakkı üzerinde durulmuştur.

III. OY HAKKI VE OY HAKKINA BAĞLI DİĞER HAKLAR

I. Ticaret Kanunu m. 360/4'e göre; "üzerinde intifa hakkı bulunan bir hisse senedinden doğan rey hakkı intifa hakkı sahibi tarafından kullanılır". Ticaret Kanunumuzda, genel kurulda oy kullanma hakkını açıkça intifa hakkı sahibine tanıyan bu hükmü tamamlayan diğer bir hüküm,TK. m. 385/2'dir. Bu hükmüne göre de, "kanun veya esas sözleşme hükümlerine göre, genel kurul ve idare meclisi kararlarına tabi olmayan yahut umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan, hususiyetle azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kâr payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır. Bu hale göre, intifa

hakkı sahibine tanınan oy hakkı, iptal davası açmak, kâr payı almak gibi 'TK. m. 385/2'de sayılan haklarla birlikte müktesep hak niteliğindedir. Dolayısıyla, intifa hakkı sahibinin oy hakkı, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarına tabi olmayıp, sınırlanmaz, ortadan kaldırılamaz.

Yargıtay Ticaret Dairesinin 28. 3. 1972 T. , 245/1567 Sayılı kararında, üzerinde intifa hakkı bulunan hisse senetlerinden doğan oy hakkının intifa hakkı sahibi tarafından kullanılacağına işaret etmiştir (Domaniç, H. , Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İst. 1988, 791).

Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 7. 3. 1996 T. , 6475/1468 Sayılı kararında, anonim şirket pay ve pay senetleri üzerindeki hapis hakkının rehinden ziyade intifa hakkına benzediğini belirterek, üzerinde hapis hakkı bulunan pay ve pay senetlerinden doğan genel kurula katılma ve oy kullanma hakkının pay/pay senedi sahiplerine değil hapis hakkı sahiplerine ait olduğuna hükmetmiştir.

Bu hale göre, intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve oy hakkı nedeniyle genel kurula katılma hakkının varlığı açıktır.

2. İntifa Hakkı sahibinin oy hakkı incelenirken üzerinde durulması gereken güncel bir husus; bankaların kanun gereği devri halinde intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve bu hakka dayalı olarak genel kurula katılma, iptal davası açma hakkının ne surette kullanılacağıdır.

Önce, BDDK'nın el koyması neticesi bankaların Fon'a devri, Fon'un bankayı diğer bir bankaya satması yahut birleştirme söz konusu ise bu işlemlerin özel hükümler çerçevesinde gerçekleştirileceği, ancak işletmenin devri ve birleşmesini düzenleyen BK m. 179, 180; TK. m. 151, 451 gibi hükümleri özel hükümlerle birlikte uygulanacağı şüphesizdir.

4389 Sayılı Bankalar Kanunu 14/4 ve 15. maddeleri uyanca bankanın Fon'a devredilmesi halinde, temettü hariç ortaklık hakları Fon'a devredilecektir. Bankalar Kanunu gereği, temettü yani kâr payı Fon'a devredilmediğinden temettü alabilecek pay sahibi yahut pay üzerinde kâr payı alma hakkına sahip intifa hakkı sahibinin bu surette TK m. 360/4'e göre oy kullanabilecek dolayısıyla genel kurula katılabilecektir.

Zaten, MK. m. 794'de, intifa hakkı yukarıda da belirttiğimiz üzere, başkasına ait bir maldan istifade hakkı olarak düzenlemiştir (EMK. m. 717).

Sonra, Fon'a devredilen bir bankanın satılması yahut başka bir banka ile birleştirilmesi halinde intifa hakkı sahibinin oy kullanma ve bu hakka bağlı diğer haklarının devre konu paylar üzerinde de devam edeceği kanun, ilgili yönetmelikler ve Yargıtay kararları ile sabittir.

Şöyle ki; Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik m. 5 gereği, "Birleşme, birden çok bankanın tüzel kişilikleri sona ermek suretiyle tüm

hak, alacak, borç ve yükümlülüklerinin yeni kurulacak bir bankaya devrini; devir, bir veya birden çok bankanın tüm hak alacak borç ve yükümlülükleriyle ve tüzel kişilikleri sona ermek suretiyle mevcut bir bankaya devrini ifade eder. Yine, m. 11/3 uyarınca Tescil ile birleşmeye katılan bankaların tüm hak ve borçlar ile mevduatları yeni kurulan bankaya intikal eder ve birleşmeye katılan bankaların tüzel kişilikleri sona ererek kayıtlar Ticaret Sicilinden silinir.

Özel hükümlerin yanında genel hükümler olan BK. m. 179, 180'nin uygulanması bakımından, Reisoğlu, "fonun devraldığı bir bankayı tüm aktif ve pasifi ile birlikte istekli bir diğer bankaya veya yeni kurulacak bir bankaya devir yetkisi de bulunmaktadır. O taktirde bir işletmenin aktif ve pasifleri ile birlikte devrini öngören Borçlar Kanunu'nun 179 ve bir işletmenin diğeri ile birleşmesini öngören 180. maddelerin uygulanması söz konusu olabilecektir." sonucuna varmıştır (Reisoğlu S. , Bankalar Kanunu Şerhi, Ank. 2002, 784).

Borçlar Kanununun anılan hükümleri ile birlikte ticaret şirketlerinin birleşmesinde bütün hak ve borçların kalan veya yeni kurulan şirkete intikal edeceğini (küllü halefiyet) düzenleyen TK. m. 151 ile anonim şirketlerde birleşmeyi düzenleyen ve bir anonim şirketin diğer bir anonim şirket tarafından bütün aktif ve pasifleriyle devralınmak suretiyle infisahını düzenleyen TK. m. 451 (Tasfiyesiz İnfisah) hükümleri de Fon tarafından başka bir bankaya devredilen banka paylarının üzerindeki intifa hakkı ile birlikte devrin gerçekleştiğini bu suretle devrolunan paylar üzerindeki intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve bağlı haklarının ortadan kalkmayıp devrolunan banka bünyesinde kullanılacağını ortaya koymaktadır.

Diğer bir anlatımla, bir bankanın Fon'a devri ve Fon'un bankayı başka bankalara satışı ve birleşmelerde üzerinde intifa hakkı bulunan paylar, intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve bağlı hakları ile devredilmiş sayılacaktır.

14. 03. 1960 T. 1/3 Sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı da bu sonuca işaret etmektedir. Anılan karara göre; "Medeni Kanunun 717, 720, 721, 722 ve HUMK'un 571 ve İcra İflas Kanununun 125'nci maddesi hükümleri hep birlikte incelendiği ve intifa hakkının da irtifak hakkının bir nevi olduğu göz önünde tutulduğu taktirde, esas kaide olarak, mahkemece satılması suretiyle şuyunun giderilmesine karar verilen bir taşınmaz malın intifa hakkı ile yükümlü olarak satılmasının, kanunlara da uygun olduğunun kabulü gerekir. Bu hal şekli intifa hakkının niteliğine ve kabulü ile güdülen amaca da uygun olur. Ancak intifa hakkı sahibi muvafakat ettiği taktirdedir ki, taşınmaz mal intifa hakkı ile kayıtlı olmaksızın satılabilir ve intifa hakkı da satış bedelinden paya isabet eden para üzerine geçer. Bir kısım payları intifa hakkı ile takyitli bir taşınmaz malın şuyunun giderilmesine karar verilmesi halinde satışın intifa hakkı yokmuş gibi yapılmasına ve intifa hakkının satış bedelinden takyitli paya isabet edecek bedel

üzerine geçmesine karar verilmesi doğru olamaz. Satışın, taşınmaz mal intifa hakkı ile yüklü olarak yapılması gerekir.”

Görüldüğü üzere, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı çerçevesinde, payın devri halinde pay üzerinde intifa hakkı sahibinin bu hakkı oy hakkı ve bağlı hakları ile birlikte korunacaktır.

3. Her ne kadar intifa hakkı sahibinin iptal davası açma hakkı, açıkça kanunda düzenlenmemişse de, TK m. 360/4 ile oy hakkına sahip olan intifa hakkı sahibinin TK. m. 381 dahilinde, genel kurul kararlarının iptali davası açabileceği şüphesizdir.

Bu hususta, Domaniç, üzerinde intifa hakkı bulunan payların oy hakkı intifa hakkı sahibi tarafından kullanıldığından iptal davası açma hakkının da bunlara ait olduğu (Domaniç, Anonim Şirketler, 890); Moroğlu, TK m. 360/4 hükmünün, genel kurula katılma ve oy hakkı gibi pay sahipliği haklarını kullanmayı intifa hakkı sahibine tanıdığından bu hakların güvencesini oluşturan iptal davası açabilme imkanından yoksun bırakılmasının doğru olmadığı (Moroğlu E. , Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İst. , 2001, 199) görüşündedirler.

Yargıtay Ticaret Dairesinin 30. 3. 1973 T. , 3004/1427 sayılı kararında, “üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda oy hakkı ve genel kurul kararı aleyhine iptal davası açma hakkını intifa hakkı sahibine tanımıştır”.

İntifa hakkı sahibinin iptal davası açma hakkı doktrinde ve Yüksek Mahkeme tarafından kabul edilmekle intifa hakkı sahibinin, genel kurul kararının yokluk nedeniyle hükümsüzlüğünün tesbiti talep etmesi yahut MK. m. 2 çerçevesinde butlanının tesbitini talep etmesi evleviyetle kabul edilmek gerekir (Moroğlu, 139-141, Kendigelen, 321). Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 12. 4. 1983 T. , 1163/1914 Sayılı kararında, hem intifa hakkı sahibi hem de pay sahibinin genel kurul kararının yokluğunun tesbitini isteyebileceği hükmüne varmıştır.

SONUÇ: Yukarıdaki açıklamalara göre, vardığımız sonuçlar aşağıdadır:

Pay üzerinde intifa hakkı sahibinin;

-oy kullanma (TK m. 360/4),

-bu hakka bağlı olarak genel kurula katılma (TK m. 385),

-genel kurul kararına karşı iptal/butlan davası açma (TKm381 m. 381),

-bilgi alma hakları (TK. m. 362, 363) mevcuttur,

-Bankalar Kanunu hükümleri uyarınca Fon'a devredilen ve satışı yapılan banka payları üzerinde intifa hakkı söz konusu ise intifa hakkı sahibinin oy hakkı ve bağlı hakları satın alan banka bakımından da devam edecektir.

